

ÚVOD DO UMĚNOVĚDNÝCH STUDIÍ

Zpracování slovníkového hesla – UMĚLECKÉ DÍLO

Ottův naučný slovník

Podle Ottova naučného slovníku je umění definováno jako úmyslné tvoření nebo konání, jehož výsledek nad jiné výtvořky a výkony vyniká jistou hodnotou již při pouhém nazírání a vnímání, tj. hodnotou estetickou“. Umělecké dílo je potom definováno jako výsledek tohoto úmyslného tvoření.

U uměleckého díla se předpokládá osobní způsobilost tvůrce, podmíněná vlastnostmi jednak vrozenými (nadáním), jednak zkušeností (cvikem, učením se) získanými (zručností technickou), a to tím větší, čím cennější má být dílo umělecké, ba právě vzácnost těchto podmínek, zejména vrozeného nadání (talentu, na nejvyšším stupni jeho původnosti a osobivosti genia) bývá hlavním měřítkem hodnoty uměleckého díla.

Většinou díla umělecká vycházejí ovšem z určité, promyšlené a procítěné celkové představy (idey) která přese všechny změny, jimiž mezi tvořením samotným prochází, a přese všechno postupné obohacování v hlavní věci zůstává táž, tak při podobizně člověka nebo krajiny, při malbě nebo dramatu s obsahem v podstatných obrysech napřed pevně stanovených, např. historickém, při architektuře vyvíjející se z daného stavebního programu.

Jan Mukařovský – Studie

Proměnlivé působení uměleckého díla na vnímatele vysvětluje uplatňováním jeho různých funkcí, které v díle samém tvoří také strukturu. Je to např. funkce poznávací, politická, mravní, estetická aj. Jejich vztah podřízenosti a nadřízenosti uvnitř struktury se historicky mění, ovšem při zachování dominantního postavení funkce estetické má-li být dílo dílem uměleckým. Skrze ní se pak uplatňují funkce ostatní, mimoestetické (např. aby čtenář přijal mravní působení díla, musí na něho zapůsobit především jako dílo umělecké.)

Když Mukařovský sleduje estetickou normu, zjišťuje, že zatímco při jevech mimouměleckých se projevuje tendence k jejímu dodržování, porušování estetických norem v umění je jedním z hlavních prostředků působnosti uměleckých děl.

A estetická hodnota, uplatňující se zejména v umění, kde estetická norma je spíše porušována, náleží svou podstatou mezi jevy sociální. Estetické hodnoty (i hodnoty mimoestetické) nejsou v umění jen záležitostmi uměleckého díla, ale též záležitostmi vnímatele, proto musí být odvozovány ze vztahu mezi uměním a společností.

Aplikace definic na určité umělecké dílo – Edvard Munch – Výkřik

Dílo Edvarda Muncha nazvané Výkřik vzniklo v roce 1893. Jeho verze se tvořily až do roku 1910. Dílo je napodobováno stále dokola až do dnešní doby. Obraz byl použit například na přebalu knihy Arthura Janova a i sám Andy Warhol na obraz namaloval sérii sítotisků. Podle samotného tvůrce obrazu je obraz jeho výrazovým maximem, neboť v této době vyjadřoval napětí mnohem lyričtěji. Umělecké dílo je namalováno jako součást trojvariace Beznaděj – Výkřik – Úzkost.

První definici uměleckého díla jsem našla v Ottově naučném slovníku. Ottův naučný slovník tvrdí, že jedním z důležitých faktorů, díky kterým umělecké dílo vzniká, je talent. V případě Edvarda Muncha můžeme s určitostí říct, že svůj talent začínal rozvíjet již v útlém věku 13. let, kdy mu k tomu pomohla také těžká životní situace. Jeho matka zemřela a Edvarda i jeho sourozenců se ujala teta Karen. V pozdějších dobách mu také zemřel otec a sourozenci. Pro Edvarda těžká doba také způsobila, že byl často nemocen, kvůli tomu byl také podporován svou tetou i otcem, aby si pro vlastní zabavení maloval. V některých knížkách se uvádí, že kvůli svým nemocem také musel zanechat školy a to ho dovedlo k malování. To byly úplné začátky malíře Edvarda Muncha.

Dalším faktorem má být technika a zručnost malby. Techniku malby a další potřebné věci si osvojil při svých zahraničních pobytech. Svě vlastní umělecké vyjádření hledal například v Berlíně nebo v Paříži. Ovlivněn byl také však jeho rodnou kristiánskou bohémou. Kristiánská bohéma burcovala

umělce z jejich pohodlnosti myšlení součastníků a inspirovala je k novým uměleckým a myšlenkovým výbojům. Hlavními hodnotami se stala otevřenost, opravdovost a poctivost.

Důležitý faktor jsou zkušenosti, které umělec nabere a které směřují jeho tvorbu. Zkušenosti získal malíř na Kreslířské škole v Kristianii (Oslo), na kterou se dostal po zanechání polytechniky, kvůli častým nemocím. Munch brzy zvládl vstřebat školu svého učitele Krogha a dokonce mistra překonat, zde tedy získal své technické zkušenosti.

Podle definice z naučného slovníku je také důležité, aby dílo bylo osobité a zároveň působivé. Myslím, že u tohoto génia značně pomohla jeho dílům k osobivosti jeho duševní porucha, která se u něho objevila v dětství a také noční můry, které ho pronásledovaly po smrti matky, kdy mu otec vyprávěl různé příběhy o peklu a nebi a o tom, že matka se na něj dívá z nebe.

U díla Výkřik bylo hlavní inspirací krvavé nebe, které Munch viděl na procházce s přáteli. Uviděl krvavé nebe, zastavil se, přátelé jej předběhli a on opřen o zábradlí pocítil intenzivní pocit. Nejspíš díky jeho nemoci se najednou začal cítit plný strachu, pochyb a tragičnosti, za což může hlavně křičící postava uprostřed, která má křečovitě skrčené tělo a ruce na tváři značí velkou hrůzu. Krajina má zřejmě svůj předobraz v pohledu na Oslo z kopce Ekeberg.

Druhou definici uměleckého díla jsem čerpala ze Studie Jana Mukařovského. Ten se zabývá zejména funkcemi uměleckého díla. Co se týče funkcí, kterými se zabývá Jan Mukařovský, estetická funkce zde určitě převažuje a to kvůli výborně využitým barvám a emocím, které z obrazu číší. Barvu Munch osvobodil od reálného zobrazení a předal jí symbolický výraz. Jeho krvavé a temné barvy také slouží jako prostředek k vyjadřování emocí. Měly podtrhnout pocit deprese, samoty a nekonečné úzkosti. Barvy jsou zde nositelem myšlenek a zčásti i obsahu.

Symbolismus v díle můžeme sledovat například v jakémsi oku uragánu, které malíř chápal jako symbol „otevřené rány“.

Mezi další funkce patří určitě výrazná funkce sociální, jelikož dílo je expresionistické má diváka šokovat a vyjadřovat emoce. V tomto případě jsou to emoce zoufalství a strachu a úzkosti, které vyvolávají hlavně krvavě zbarvené nebe a zkroucená tvář postavy. Co se týče mimoestetických funkcí, moc se jich tu neprojeví. Funkce politická se nevyskytuje vůbec, dílo nemá být žádnou politickou propagací ani například kritikou politického systému.

Co se týče technické funkce, obraz je malován olejem, temperou a pastelem.

Působení díla na vnímatele je velmi silné, obraz působí téměř na každého, protože každý má v určité chvíli svého života pocit smutku, zoufalství, úzkosti. I proto je tento obraz stále stejně oblíbený napříč rokama a generacemi. V dnešní generaci extra, neboť každý by určitě souhlasil s tím, že dnešní doba je uspěchaná a stresová a souzní s existencionální krizí, kterou dnes zažívá každý moderní člověk. Obraz s takovou energií a intenzitou se zoufalou postavou v popředí dodnes šokuje a zobrazuje duševní stavy nejednoho dnešního člověka.